

Oktoibar 2019.

U fokus: Zakon o izmenama i dopunama Zakona o autorskom i srodnim pravima

Dana 18. septembra 2019. Godine, Narodna skupština Republike Srbije je usvojila Zakon o izmenama i dopunama Zakona autorskom i srodnim pravima (u daljem tekstu: "**Izmene Zakona**"), koji se primenjuje od 26. septembra 2019, osim odredbe koja propisuje krajnji rok (31. decembar tekuće godine) u kome organizacije za kolektivno ostvarivanje autorskog i srodnih prava moraju da raspodele i isplate novac prikupljen od korisnika na ime naknade za iskorišćavanje autorskih dela i predmeta srodnih prava u prethodnoj godini, koja se primenjuje od 1. januara 2020. godine.

Novine predviđene Izmjenama Zakona imaju za cilj usklađivanje odredbi nacionalnog zakona sa odredbama relevantnih direktiva EU, uspostavljanje efikasnijeg sistema pravne zaštite autorskog i srodnih prava, te delotvornije kolektivno ostvarivanje autorskog i srodnih prava.

Najznačajnije novine koje donose Izmene Zakona su sledeće:

1. Računarski program

Izmjenama Zakona precizirano je da autorsko-pravnu zaštitu uživa računarski

program zajedno sa pratećom tehničkom i korisničkom dokumentacijom.

Eksplisitno je utvrđeno da kada je koautorsko delo računarski program ili baza podataka, autorsko pravo na takvom računarskom programu, odnosno bazi podataka, pripada svim koautorima, te da autor računarskog programa stvorenog u radnom odnosu ima pravo na posebnu naknadu ako je to predviđeno ugovorom.

U cilju obezbeđivanja minimalnog nivoa slobode lica koje je korišćenje računarskog programa zakonito stekao, utvrđeno je njegovo pravo da bez dozvole autora i bez plaćanja autorske naknade, osim ako nešto drugo nije ugovorom predviđeno:

1. trajno ili privremeno umnoži računarski program ili pojedine njegove delove, bilo kojim sredstvima i u bilo kom obliku, onda kada je to neophodno za korišćenje računarskog programa u skladu sa njegovom namenom;
2. otklanja greške u računarskom programu imajući u vidu njegovu namenu;
3. učitava, prikazuje, pokreće, prenosi ili smešta računarski program u memoriju računara ako je to neophodno za umnožavanje računarskog programa iz tačke 1) ovog stava;

4. prevodi, prilagođava, aranžira i vrši druge izmene računarskog programa kao i umnoženih rezultata tih radnji.

Propisano je da se ugovorom ne može zabraniti pravljenje rezervne kopije računarskog programa na trajnom telesnom nosaču ukoliko je to neophodno za njegovo korišćenje.

Ujedno je lice koje ima pravo da koristi primerak računarskog programa ovlašćeno da, bez dozvole nosioca prava, posmatra, ispituje ili testira rad računarskog programa sa ciljem da utvrdi ideje i principe na kojima počiva bilo koji od elemenata računarskog programa, pod uslovom da to čini dok preduzima radnje učitavanja, prikazivanja, pokretanja, prenosa ili smeštanja programa za koje je ovlašćen da ih čini.

Izmenama Zakona dozvoljeno je, bez dozvole nosioca prava, umnožavanje izvornog koda i prevod njegove forme ako je to neophodno radi pribavljanja podataka potrebnih za postizanje interoperabilnosti nezavisno stvorenog računarskog programa sa drugim programima, pod uslovom da:

- 1) navedene radnje preduzima nosilac licence ili druga osoba koja ima pravo da koristi primerak programa ili lice koje je od strane tih lica ovlašćeno da preduzima te radnje;
- 2) podaci koji su neophodni za postizanje interoperabilnosti nisu na drugi način bili dostupni;
- 3) su radnje ograničene na delove originalnog programa koji su neophodni za postizanje interoperabilnosti.

Podaci dobijeni dekopilacijom ne smeju se:

- 1) saopštavati drugima, osim ako je to neophodno za postizanje

interoperabilnosti nezavisno stvorenog računarskog programa;

- 2) koristiti za razvoj, proizvodnju ili reklamiranje računarskog programa koji je suštinski sličan u izrazu računarskom programu čija se dekompilacija vrši ili za bilo koju drugu radnju kojom se povređuje autorsko pravo na tom programu.

Propisano je da su odredbe ugovora koje su suprotne zakonskim odredbama o dekompilaciji ništave.

2. Baze podataka

Izmenama Zakona izričito je predviđeno da baze podataka uživaju dvostruku zaštitu: kao autorska dela i kao predmeti srodnih prava. U prvom slučaju, zaštićena je originalnost baze podataka, a u drugom investicija koja je uložena u njeno stvaranje.

3. Prava interpretatora

U vezi sa pravima interpretatora uveden je jedinstven način izračunavanja rokova zaštite imovinskih prava na muzičkim kompozicijama sa rečima tako što je predviđeno da se za muzičke kompozicije sa rečima rok zaštite imovinskih prava računa od smrti poslednjeg preživelog autora kompozicije ili teksta.

Prošireno je pravo interpretatora na pravičnu naknadu i u slučajevima ugovornog prenosa prava na stavljanje u promet svoje interpretacije i interaktivnog činjenja interpretacije dostupnom javnosti, a ne samo od davanja u zakup primeraka svoje interpretacije kako je do ovih izmena bio slučaj.

Produžena je zaštita imovinskih prava interpretatora koji su svoje interpretacije zabeležili na fonogram sa 50 na 70 godina, te su utvrđena prava interpretatora da po isteku perioda od 50 godina od dana zakonitog izdavanja fonograma, odnosno od dana zakonitog objavljivanja fonograma, ako fonogram nije izdat:

- 1) raskinu ugovora o prenosu ili ustupanju imovinskih prava zaključen između interpretatora i proizvođača fonograma, ukoliko proizvođač fonograma ne ponudi primerke fonograma na prodaju u dovoljnoj količini koja zadovoljava potrebe javnosti, ili fonogram ne učini dostupnim javnosti žičnim ili bežičnim putem na način koji omogućava pojedincu individualni pristup sa mesta i u vreme koje sam odabere, interpretator;
- 2) ostvare godišnju dodatnu naknadu od proizvođača fonograma ako su za jednokratnu naknadu preneli proizvođaču fonograma svoja isključiva imovinska prava na zabeležene interpretacije. Godišnja dodatna naknada predstavlja iznos od 20% od prihoda koji proizvođač fonograma ostvari tokom godine koja prethodi godini za koju se plaća godišnja dodatna naknada od prihoda ostvarenog od umnožavanja, stavljanja u promet i činjenja dostupnim javnosti fonograma na kome je zabeležena interpretacija koja je preneti;
- 3) promene sadržaja ugovora u korist interpretatora ako je ugovorom između interpretatora i proizvođača

fonograma koji je zaključen za sve vreme trajanja zaštite prava interpretatora predviđeno da interpretator prenosi, odnosno ustupa proizvođaču fonograma isključiva imovinska prava na zabeleženim interpretacijama u zamenu za naknadu koja dospeva u obrocima.

Izmenama Zakona predviđeno je da će i interpretatori čije su interpretacije snimljene na nosač zvuka i slike (glumci) dobiti naknadu od emitovanja i reemitovanja njihovih interpretacija.

4. Građansko-pravna zaštita

Izmenama Zakona proširen je krug lica koja mogu da podnesu tužbu zbog povrede autorskog i srodnih prava.

Uvedene se izmene u pogledu izricanja privremenih mera i mera obezbeđenja dokaza, kao i obezbeđenja u interesu suprotne stranke. Izmenama Zakona izričito je predviđeno da privremene mere mogu da budu donete i bez saslušanja tuženog, posebno onda kada bi takvo odlaganje moglo naneti štetu tužiocu. Takođe, ukoliko se povreda prava vrši na komercijalnoj osnovi, Izmene Zakona predviđaju da sud može odrediti i privremenu meru zaplene pokretne i nepokretne imovine, kao i meru zabrane isplate novčanih sredstava sa računa lica protiv koga se predlaže privremena mera, ako autor, odnosno interpretator učini verovatnim da je autorsko ili srodno pravo povređeno, ili da će biti povređeno, kao i da postoje

okolnosti koje mogu da ugroze naknadu štete nosiocu prava.

Propisano je da sud, koji vodi postupak po tužbi zbog povrede autorskog prava, **informacije o povredi autorskog prava i srodnih prava može da traži ne samo od lica koje je izvršilo povredu prava, već i od trećih lica koja su sa tim licem u poslovnom smislu povezana**, poput lica koje poseduje robu kojom se povređuje autorsko ili srodno pravo ili od lica koje pruža usluge kojima se povređuju ta prava.

5. Ostale izmene

Izmenama Zakona uvode se i značajne novine u vezi sa kolektivnim ostvarivanjem autorskog i srodnih prava, te se dopunjuju pojedine odredbe Zakona koje se odnose na isključivo pravo emitovanja, reemitovanja, interaktivnog činjenja dela dostupnim javnosti, pravo posluge, pravnu zaštitu proizvođača baze podataka.

*Odricanje od odgovornosti: Tekst u prilogu šalje se kao opšte uputstvo i ne predstavlja pravni savet.
Copyright Cvetkovic, Skoko & Jovicic 2019.*